

KADINLARIN YOKSULLUKLA MÜCADELE ARACI MİKRO KREDİ: DENEYİMLER ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Kenan ÖREN^(*)
Nilüfer NEGİZ^(**)
Elvettin AKMAN^(***)

Özet: Yoksulluk, geçmişten günümüze en çok müzakere edilen ve çözüm yolları aranan en önemli sorunlardan biridir. Özellikle kırsal alanlarda derin bir şekilde hissedilen yoksulluk, işgücüne yeteri kadar katılmayan/katılamayan, sosyal ve ekonomik olarak baskı altında bulunan ve karar alma süreçleri içerisinde kendisine yer bulamayan kadınları çok daha fazla etkilemektedir. Bu bağlamda, dünyada birçok ülkede kadınların yoksullukla mücadelesi için çeşitli çözüm yolları üretilmiştir. Bunlardan birisi de mikro kredi projesidir. Bu projenin amacı yoksul insanların gelirini arttırmak, ülkedeki işsizliğin azalmasına katkı sağlamak olduğundan hedef kitlesi işsiz gençler, kadınlar, evsizler ve topraksız köylülerdir. Bu çalışmada, bu hedef kitle arasında öncelik verilmesi gereken kadınların –özellikle kırsal kesimdeki- mikro kredi projesi aracılığıyla yoksullukla mücadelesini ülkemizden çeşitli örnekler vererek ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın, Kırsal Alan, Mikro Kredi

MICRO CREDIT FOR WOMEN AS A VEHICLE OF STRUGGLE FOR POVERTY: A STUDY ON EXPERIENCES

Abstract: Poverty is one of the most important issues most negotiated and searched for remedies for solution from past up to now. Poverty felt deeply especially in rural areas have affected women much more, who don't participate or aren't able to participate in workforce, who are under social and economic pressure and who can't find any places during the processes of making a decision on their own. In this context, several ways of solution have been produced in order that women may struggle poverty in most countries in the world. Microcredit is also one of those ones. Since the aim of this project is to increase the income of poor people and to contribute to lessen unemployment in the country, its target mass is unemployed young people, women, homeless and peasants without land. In this study, to display the struggle of women to whom it should be priority -especially those who are in rural area- out of this target mass by means of giving several examples from our country.

Key Words: Poverty, Woman, Rural Area, Micro Credit

I.Giriş

21. yüzyılda yoksulluk, hem az gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin en önemli gündem maddesini oluşturmaktadır. Özellikle 2000 yılında Birleşmiş Milletler çatısı altında belirlenen Binyıl Kalkınma Hedeflerinden bir tanesi de 2015 yılında yoksulluğun yarıya indirilmesi gibi iddialı bir hedefdir. İki binli yıllarda BM yoksulluk ile mücadelesini birkaç platformda

^(*)Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

^(**)Yrd.Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü

^(***)Arş.Gör. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü

sürdürmüştür. Örneğin, Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), UNICEF bu platformlardandır.

Dünya Gıda Programı, tüm bu çalışmalar arasında en çok dikkat çeken ve yoksulluk ve açlığa direkt olarak yardımlar ile cevap verebilen bir programdır. Büyük ölçekte açlığın ve fakirliğin hâkim olduğu bölgelere direkt gıda yardımını sağlayan bu programın 2004 yılı toplam maliyeti 3,1 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. En çok gıda ulaştırılan bölgeler ise, Kuzey Uganda, Batı Afrika, Bangladeş, 2005 yılı Tsunami felaketinde zarar gören bölgeler, Haiti, Kamboçya, Afganistan ve Irak ülkeleridir. Toplamda 2004 yılında 80 ülkedeki 113 milyon insana ulaşılmış, 1,6 milyon tonu Irak'a olmak üzere, toplamda 5,1 milyon ton gıda yardımı yapılmıştır (Özakçaoğlu, 2009, <http://mehmetbilgeozakcaoglu.blogcu.com>).

Yapılan bu çalışmalar dünya nüfusunun 1 milyardan fazlasının günlük bir dolarla ifade edilen mutlak yoksulluk sınırının altında yer alması olayın vahametini göstermektedir. Yoksullukla mücadele çerçevesinde doğrudan ve dolaylı olarak birçok yöntem bulunmasına rağmen, küresel çağın serbest piyasayı ve ticareti öngören anlayışının mikro krediyi ve daha geniş anlamda mikro finans sistemini en etkili yoksullukla mücadele yöntemlerinden biri olarak ortaya sürdüğü tartışılmaz bir gerçektir. Özellikle de kırsal kesimde yaşayan kadınların yaşamlarını idame etmeleri açısından mikro kredi sistemi kullanılan en önemli yöntemlerin başında gelmektedir.

Kırsal kesimdeki kadının ekonomik anlamda güçlenmesini sağlamak amacıyla mikro kredi kullanımı 1974'ten bu yana gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulama alanı bulmuştur. Ülkemizde de Maya tarafından İstanbul ve çevresinde, Türkiye, 1976'da Muhammed Yunus tarafından kurulan ve ilk modern "Mikro Kredi Enstitüsü" olarak adlandırılan (Bateman, 2010: 272) Grameen Mikrokredi Programı (TGMP) aracılığıyla Diyarbakır ve çevresinde uygulanmaya geçilen ve ilk etapta başarılı sonuçlar alınmaya başlanan mikro kredi kullanımıyla; uygun koşulların sağlanması, ülke şartlarına adapte edilmesi, var olan aksaklıkların giderilmeye çalışılması ile özellikle kırsal alanda kadının ekonomik ve sosyal olarak güçlenmesi yolunda önemli adımlar atılacağı düşünülmektedir. Kırsal kesimin mikro krediler yoluyla desteklenmesi ile köyden kente göçün tersine çevrilmesi, birçok sosyo-ekonomik sorunun çözümüne de katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Yoksulluk ve kadın, yani kadın yoksulluğu konusu ilk olarak yoksulluk kavramının derinlemesine ele alınmasıyla başlayıp, yoksulluk konusunun önemli bir konusu olan kadın üzerinden ilerlemiştir. Özellikle bu konu, yoksulluk-kadın ilişkisi veya kadın yoksulluğuna yönelik tespitlerin ardından yoksullukla mücadele aracı olarak mikro kredi uygulaması, dünya ve ülkemiz bağlamında olumlu ve olumsuz değerlendirmeler toplamında irdelenmeye çalışılmıştır.

II.Yoksulluk ve Kadın Üzerine Teorik İnceleme

Yoksulluk bütün insanlığın ortak ve önemli bir sorunudur. Ancak, bu sorun kadınlar için daha anlamlı ve daha önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan baktığımızda, kadınların yoksulluk sorunundan uzak bir hayat yaşamaları için pozitif ayrımcılığa ihtiyaçları vardır.

B.Genel Olarak Yoksulluk

Yoksulluk veya yoksul terimleri, göreceli kavramlardır ve yörelere ya da ülkelere göre farklılık göstermektedir. Ancak genel kabul görmüş şekliyle yoksulluk, bir ülkenin fert başına düşen millî gelirinin altında olan ve toplam gelirin, asgarî fizyolojik ihtiyaçları karşılayamayacak düzeyde olmasıyla yaşam güçlüğü çekilmesi halidir (Townsend, 2010: 87). Yoksul ise, yeterli düzeyde parası olmayan veya konforlu bir şekilde yaşamak için gerekli olan araçlara sahip olmayan kişidir.

Yaşam, bireylerin ve hane halkının iktisadi durumunu etkileyen sayısız risklerle doludur. İnsanlar hastalanabilir, sakat kalabilir ya da çalışma yeteneğini kısmen veya tamamen kaybedebilirler. İklim koşulları, hastalıklar, bir azalma meydana gelebilir. Ailenin geçimini sağlayan kişiler ölebilir veya işsiz savaşlar ve doğal afetler nedeniyle yeterince mahsul alınmayabilir ve üretim düzeyinde kalabilir. Bu tip riskler yoksulluk açısından önem taşıyan bir başka beşeri ihtiyaç olan güvenlik ihtiyacını ortaya çıkarır. Bu itibarla yoksulluk tanımının yalnızca beşeri ihtiyaçların içinde bulunulan toplum ve koşullara göre yeterince karşılanmasını değil; bunun yanı sıra bu ihtiyaçların yaşam boyunca tatmin edilmesi gereğini de kapsamı lazımdır. Asgari gıda gereksinimi ile konut, sağlık ve eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli araç ve olanakların olmaması sonucu ortaya çıkan bir fiziki mahrumiyet durumu olarak nitelenebilecek yoksulluk istihdam olanaklarının olmaması ve değişik türlerde ayrımcılığın mevcut olması halinde artar.

Marksizm'e göre yoksulluğun temeli, işçilerin emeğinin karşılığını alamamalarıdır. Emeğinin karşılığını alamayan işçi temel ihtiyaçlarını karşılayamaz ve böylece yoksul konuma düşer (Öztürk, http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi5/sayi5pdf/ozturk_sinasi.pdf)

Keynes ise, yoksulluğun nedenini etkin talep yetersizliği olarak açıklamaktadır. Eğer bir ekonomide üretilen mal ve hizmetlerin tamamının satılması mümkün olmuyorsa, bu durum o piyasadaki toplam talebin, mevcut üretim faktörlerinden tamamının istihdamına yetmediğini ortaya koymaktadır. Böylece bir kısım üretim faktörleri (özellikle işgücü) kullanılmayacak ve işsizlik ortaya çıkacaktır ve buna bağlı olarak da işsizliğin olduğu ekonomilerde de yoksulluk kaçınılmaz olacaktır (Parasız, 1996: 11).

Liberal sistem ise, yoksulluğu piyasanın başarısızlığından çok liberal ekonomik düzenlemelerin yeterince gerçekleştirilmemesine bağlar. Rekabetin eksikliği, kalitesiz hizmet üretimi, vergi oranlarının yüksekliği, ekonomik bileşenlerin ve devletin israfına neden olan uygulamaları, sermayenin yetersizliği ve bunların en nihayetinde işsizlik yoksulluğu doğuran başlıca nedenlerdir.

Yoksulluk temelde, yeme, içme, barınma gibi fizyolojik ihtiyaçların bile yeterli derecede karşılanmadığı bir durumu ifade eden “Mutlak Yoksulluk” ve nispi olarak hayat standartlarında dezavantajlarla sınırlı olan; yani insanlar arasındaki mülkiyetlerin ve varlıkların görece avantaj ve dezavantaj göstergeleriyle ifade edilen durumları gösteren “Görece Yoksulluk” şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Iceland, 2006: 21).

B. Yoksulluk Türleri

Yoksulluk görece bir kavram olduğundan, zaman, mekân, pozisyon gibi farklılıklara göre değişiklik arz etmektedir. Bu açıdan yoksulluğu değişik türlere ayırarak incelemek gerekir.

Mutlak Yoksulluk-Görece Yoksulluk

Mutlak yoksulluk, yoksulluğun en alt tabakasını oluşturmaktadır. Maslow’un “İhtiyaçlar Hiyerarşisi”nin en alt basamağında yer alan “Fizyolojik İhtiyaçlar”ın bile karşılanmasında zorluk çekilmesi halini ifade eder. Afrika ülkelerinden Nijer gibi ülkelerde görülen ve açlıktan ölümü bekleyen insanların durumu “Mutlak Yoksulluk” sendromunu ifade etmektedir.

Mutlak yoksulluk bazı bilim adamlarına göre “temel gereksinimler yoksulluğu” olarak da nitelendirilmektedir (Dixon and Macarov, 1998: 6), ki bu yoksulluk türü, yoksulluğun en alt tabakasını ifade etmektedir. Yani bu yoksulluk içinde bulunanlar, temiz su, temel beslenme maddeleri, sağlık, giyinme, barınma ve temel eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılamada oldukça fazla güçlük çekerler. Bugün dünyada yaklaşık olarak 1,7 milyar insan bu tür yoksullukla mücadele etmektedir (Poverty (sociology), 2010: 10).

Görece yoksulluk; diğer bir ifadeyle “nispi yoksulluk” ise duruma, zamana, mekâna ve ihtiyaçların farklılaşmasına göre belirlenen bir yoksulluk türüdür. Bu yoksullukta, fizyolojik ihtiyaçların ötesinde, insanın bir sosyal varlık olarak değişkenlik arz eden ihtiyaçlardan yoksun olması durumu söz konusudur (Ören, 2011: 106). Görece yoksulluk kavramı, insanın bir toplumsal varlık olmasından yola çıkmaktadır. Yoksulluk, kişi ya da hane halkının, içinde yaşadığı toplum tarafından kabul edilen asgari bir yaşam düzeyine sahip olup olmadığı ile alakalı bir konudur.

Görece yoksulluk, kavramı eşitsizlikleri ortaya çıkarmak konusunda önemli katkılar sağlar. Ayrıca mutlak yoksulluk kavramına göre bir toplumda hiç yoksul olmayabilir. Görece yoksulluk tanımına göre ise her toplumda mutlaka yoksul bir kesim olacaktır (Bidani, 2001:5).

Objektif Yoksulluk-Sübjektif Yoksulluk

Yoksulluğun tanımlanmasında objektif yaklaşım (*refah yaklaşımı*) yoksulluğu neyin meydana getirdiği ve kişileri yoksulluktan kurtarmak için nelerin gerektiği konusunda önceden belirlenen (*normatif*) değerlendirmeleri içerir. Sübjektif yaklaşım ise yoksulluğun tanımlanmasında kişilerin tercihlerine (*fayda yaklaşımı*) önem verir. Kişilerin elde ettiği toplam faydanın hesaplanmasında karşılaşılan güçlükler nedeniyle iktisatçılar, geleneksel olarak, objektif yaklaşımı benimsemek eğilimindedirler. Bu yaklaşımı savunanlara göre

bireyler her zaman kendileri için neyin en iyi olduğunu değerlendirme yeteneğine sahip değildir. Örneğin, yoksulluğun ölçümünde kullanılan hemen hemen tüm yöntemler objektif yaklaşımı benimseyerek asgari besin gereksinimi konusu üzerinde durmaktadır. Oysa kişiler tükettikleri yiyeceklerin miktarı ve türleri konusunda çok farklı değerlendirme ve tercihlere sahiptirler. Bazı kişiler yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan yiyecek demetini tercih ederken diğerleri fiziki varlıklarını sürdürmeleri açısından önem taşımayan yiyecek demetine ağırlık verebilir. Bu nedenle yoksulluğun tanımlanmasını kişilerin ve hane halkının değerlendirmelerine bırakan sübjektif yaklaşım yoksulluğun ölçülmesinde önemli problem ve karışıklıklara yol açabilmektedir.

Gelir Yoksulluğu-İnsani Yoksulluk

Gelir yoksulluğu (*income poverty*) yaşamı sürdürmek ya da asgari yaşam standardını karşılamak için kişi veya hane halkının ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerin karşılanabilmesi bakımından yeterli miktarda gelirin elde edilememesi durumu olarak tanımlanabilir. Gelir yoksulluğu hesaplamalarında genellikle asgari bir yaşam düzeyini sağlamak için gerekli gelir, yoksulluk sınırı olarak tanımlanmaktadır. Yoksulluk sınırının altında bir gelir/tüketim seviyesine sahip olan kişi veya hane halkı yoksul olarak adlandırılır.

İnsani yoksulluk endeksi yaşam süresinin kısalığı, temel eğitim hizmetlerinden mahrumiyet ve kamusal ve özel kaynaklara erişememe gibi insani gelişim açısından ortaya çıkan mahrumiyetleri, yoksulluğun boyutlarını ve insani gelişim dışında kalmış insanların oranını ölçmektedir.

Yoksulluk ve yoksulluğun azaltılması konuları, son yıllarda kalkınma sürecinin en önemli gündem maddelerinden biri olmuştur. Yaşamı sürdürmek için gerekli olan asgari gıda, barınak ve giyim miktarı, zaman ve toplum temelinde farklılıklar arz etmektedir. Önceki yüzyıllardaki doğal afetler ve iklim koşullarına bağlı olarak meydana gelen kıtlık ve yoksulluk, sanayileşmiş ülkelerde bir ölçüde üstesinden gelinmiş olsa da dünyanın büyük bir kısmında etkisini sürdürmektedir. Küreselleşmeyle birlikte yoksulluğu bir ülkenin sınırlarına hapsedme imkânı kalmamış, ülkelerin kalkınma çabalarına destek verilmesi küresel zorunluluk haline gelmiştir (23. IS. Türkiye Raporu, www.comcec.org:1).

Yoksulluk ülkeler arasında farklılık gösterebileceği gibi aynı ülke içerisinde bölgeden bölgeye ve kırsal kesim ile şehirlerarasında da farklılık gösterebilmektedir. Kırsal kesimde yoksulluğu artıran etmenler, siyasi istikrarsızlık ve toplumsal ilişkiler, toprak reformu gerektiren gelir dağılımı adaletsizliği, merkeziyetçi yönetimin dezavantajlarına bağlı olarak yerinden hizmette yaşanan sorunlar, alt yapı ve sosyal yatırımlarda ikincil politikaların uygulanması, tarıma dayalı katma değeri düşük üretim yapısıyla ortaya çıkan istihdam sorunları vb. olarak sıralanmaktadır (23. IS. Türkiye Raporu, www.comcec.org:2-9). Kırsal kesimde özellikle yoksul ailelerde kadınların göreceli olarak daha zor koşullarda yaşamlarını idame ettikleri görülmektedir.

Yoksulluk, kamuoyunda ve siyaset çevrelerinde ciddiye alınan bir sosyal sorun olarak, 1990'lı yıllarda Türkiye'nin gündemine yerleşmiştir. Türkiye, 1990'larda yaşanan ekonomik krizlerin ardından 1999 yılında büyük bir depremle sarsılmıştır. Yaşanan bu gelişmeler, yoksulluğun giderilmesinde çok yönlü ve yeni yaklaşımlara gereksinimi artmıştır. 1990'lı yıllarda Türkiye'de yaşanan yüksek enflasyon düşük gelirli nüfusun satın alma gücünü daha da düşürmüştür. Ayrıca yüksek enflasyon ve yüksek faizler nedeniyle kamu finansmanında dengesizlik gelir dağılımını iyileştirmeyi amaçlayan politikalar üzerinde kısıtlayıcı bir etki yapmıştır. Ekonomik kriz, işsizlik, bölgesel farklılıklar ve cinsiyet ayrımcılığı da Türkiye'de yaşanan yoksulluğun önemli sebeplerinden olmuştur (Buğra ve Sınmazdemir, 2002: 99-100).

Türkiye yoksullukla mücadele etmeye resmi olarak 1990'lı yılların ortasında başlamıştır. Yedinci ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Türkiye'nin bu konudaki stratejik amacı, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri kalıcı olarak azaltmak ve mutlak yoksulluğu ortadan kaldırmaktır. Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin (BKH) ortaya konulmasını takiben Türkiye'nin yoksullukla mücadele çabaları hız kazanmıştır (Buğra ve Sınmazdemir, 2002: 99; DPT, 2005: 12). 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzyüçüncü Kalkınma Planı Vizyonunda da adil gelir paylaşımı vurgusu yapılmakta olup, insan odaklı bir gelişme yaklaşımı benimsenmektedir. Bu çerçevede, beşeri gelişme ve sosyal dayanışma başlığı altında gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele stratejilerinin geliştirilmesine yer verilmektedir.

C. Yoksulluk ve Kadın

Yoksulluk sendromu herkes için önemli bir sorundur. Ancak bu sorun, kadınlar için daha karmaşık etkileri olan bir özelliğe sahiptir. Zira erkekler, kadınlara oranla, daha fazla bir çalışma portföyüne sahiptir. Bunun yanı sıra, günün her saatinde çalışma imkânı bulabilmektedirler. Oysa kadınlar, her mekânda ve her zaman dilimi içerisinde çalışamazlar. Örneğin, tünel, kanalizasyon, maden ocağı gibi ağır işlerde çalışamazlar. Bu yüzden, kadınların yoksul olmaları, onları sorunlar sarmalı haline getirecek bir duruma sürükleyebilir. Bu durumda, kadınların pozitif ayrımcılığa ihtiyacı olmaktadır ki, 2010'da yapılan Referandum'da kadınlara yapılacak pozitif ayrımcılığın Anayasaya aykırı olmadığı kabul edilmiştir.

Yoksulluk, sadece gelir ve fiziki kaynakların yetersizliği değil, aynı zamanda toplumsal mahrumiyet, güçsüzlük ve kaynakların dağılımındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Farrel ve Aheme, 2003: 1). Kayıt dışı çalışma ile yoksulluk arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Bir taraftan kayıt dışı sektör geliştikçe yoksulluk-kadın yoksulluğu artmakta, öte yandan yoksulluk arttıkça kişiler güvencesiz işleri kabul etmek zorunda kalmaktadırlar (Şener, 2009: 3/4). Yani, kadınların yoksulluktan daha çok etkilenmelerinin nedenlerinin başında; daha düşük ücretle, garantisi olmayan, finansal güvenliği ve sosyal güvenliği olmayan işlerde çalışmayı kabul etmeleri gelmektedir (Altay, 2007: 5). Türkiye'de kadın yoksulluğunu istatistiksel olarak ifade

edilmesinde net değerleri görmek zordur. Bu nedenle kadın yoksulluğuna ilişkin gözlem ülkemizde, kadının istihdamdaki oranlara ya da kadın-yoksulluk ilişkisinin ele alındığı çalışmalar aracılığıyla yapılabilmektedir. Türkiye genelinde kadın istihdamının genel özellikleri aşağıdaki gibidir:

- İşgücüne düşük düzeyde katılım,
- Şehre göç eden kadınların istihdam dışında kalmaları,
- Düşük eğitim istihdamdan yeterince yararlanamamalarında belirleyici olmakta, Kırdaki istihdam edilen kadınlar büyük ölçüde ücretsiz aile işçisi,
- Kentte kayıt dışı sektörde asgari ücretin altında çalışmaktalar,
- Evde sigortasız fason işlerde çalışmaktadır.

Kısacası kadın istihdamı, erkeklere nazaran oldukça sorunlu bir süreç izlemekte ve ücretler açısından da doğrusal orantılı olarak eşit işe eşit ücret ilkesine zıt bir şekilde sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar genel olarak aşağıdaki gibi ifade edilebilir (Kocacık ve Gökkaya, 2005:196; Koray ve diğ., 1999:16 17; Çolak ve Kılıç, 2001:7; İlkaracan,1998:286).

- Tarım sektörünün toplam istihdamdaki payının büyüklüğü,
- İstihdamdaki kadınların daha çok ücretsiz aile işçisi olması,
- Bazı bölgelerde şehirleşmenin yeterince sağlanamamış olması,
- Medeni durumları,
- Kültürel alışkanlıklar ve gelenekler.

III. Kadının Yoksullukla Mücadelesinde Mikro Kredi

Küresel düzeyde ele alınacak kadar büyüyen yoksulluk sorununun giderilmesi amacı ile önerilen araçlardan biri de “Mikro kredi” yaklaşımıdır. Bu yaklaşım yeni olmamakla birlikte, sözü edilen yeni yoksulluk ile mücadele sürecinde yoksul insanları emek piyasalarına dâhil etmek ve üretken hale getirerek ekonomik ve sosyal statülerini geliştirmek ve yükseltmenin bir aracı olarak da düşünülmektedir (Altay, 2007: 60).

Mikro kredi, yoksul kesimlere, bir iş kurarak gelir elde etmelerini sağlamaları amacıyla düşük miktarlarda verilen bir başlangıç sermayesidir (Güzel,2011: 85). Mikro kredi ilk olarak 1973 yılında ekonomi Profesörü olan Muhammed Yusuf tarafından Bangladeş’te uygulanmaya başlanmıştır. Yunus, yoksulluğun çok yoğun bir şekilde yaşandığı Bangladeş’te genç bir kadına bambu sepet yapması için \$6 kredi vererek başlatmıştır. 1979 yılına kadar Bangladeş Merkez Bankası ve diğer ticari bankaların sponsorluğunda proje geliştirilmiş ve 1983’te Grameen Bank adı altında yoksullara kredi veren mikro kredi bankası kurulmuştur. Mikro Kredi son on yılda Güneydoğu Asya’da özellikle Tayland’da tarım kooperatiflerine, Latin Amerika’da özellikle Bolivya’da çok yoksul girişimlere, Afrika’da Gine ve Senegal’de fakir çiftçilere ve zanaatkârlara verilmiştir (www.israf.org). Özellikle 1990’dan itibaren ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından yoksullukla mücadeleye verilen önemin

artırılmasına paralel olarak ayrı bir önem kazanmış, 1997 yılında ilk “Mikro Kredi Zirvesi” toplanmış, Birleşmiş Milletler tarafından 2005 yılı “Mikro Kredi Yılı” ilan edilmiştir.

Mikro kredi, bir mikro finansman kuruluşunca bir mikro girişimciye, işini geliştirmesi amacıyla verilmiş olan kredidir. Mikro kredi genellikle işletme sermayesi ihtiyacının karşılanması, hammadde ve malzeme alımı, imalat için gerekli sabit teçhizatın alımı gibi amaçlarla verilmektedir. Sıklıkla şu örnek verilmektedir; Mikro kredi sistemi vasıtasıyla kişiye yemesi için bir balık verilmez. Ona nasıl balık tutulacağı da öğretilmez. Ancak bunların ötesinde, yoksulun balık tutmak için bir ağ veya kayık kiralaması veya alması sağlanır. İnsanların yaradılışından kabiliyetlerinin olduğunu kabul eden küçük kredi sistemi, insanlardaki atıl kapasitenin açığa çıkarılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Dündar, 2007: 3). Ortaya çıkarılan bu atıl kapasite ile içinde buldukları yoksullukları bir nebze olsun aşabilmektedirler.

İlk modern mikro kredi enstitüsü olarak bilinen Grameen Bankası tarafından yürütülen mikro kredi projesi, kâr amacı gütmeyen ve düşü faiz oranlarıyla ilk önceleri kadın ve erkeklere eşit düzeyde dağıtılan düşük düzeydeki kredilerle yürütülmeye başlanmıştır. Ancak daha sonraları, mikro kredi alan müşterilerin % 95’i kadınlardan oluşmaya başladı ve şu anda dünyadaki bankaların mikro kredilerinin % 75’ini kadınlar kullanmaktadır (Armendariz, 2005: 17).

A. Dünya ve Türkiye Genelinde Mikro Kredi

Mikro Finans Metodolojisi, klasik bankacılığın neredeyse tam tersidir. Klasik bankacılık esası itibari ile “ne kadar fazlaya sahipsen o kadar daha fazla kredi alabilirsin” prensibine dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, çok az veya hiçbir şeye sahip değilsin, hiç kredi alamazsın. Bunun sonucu olarak, dünyadaki nüfusun yarısı, Türkiye’deki nüfusun ise yaklaşık üçte biri klasik bankaların finansal desteklerinden yoksundur (www.tgmp.net, 2011). Mikro finans kuruluşları teminata dayalı sistem olmaması nedeniyle klasik bankacılık sisteminden ayrılmaktadır. Bu sistemin temelinde bireylerin çalışma isteği, azmi ve potansiyeli bulunmaktadır.

1970’lerde, Bangladeş, Brezilya ve birkaç ülkede daha uygulanan deneysel programlar mikro işlere yatırım yapmalarını sağlamak üzere yoksul kadın gruplarına küçük krediler vermişlerdir. Bu tip mikro girişim tipi, bir grubun her bir üyesinin bütün üyelerin geri ödemelerini garanti altına aldığı bir yardımlaşma grubu esasına dayanmaktaydı. Bangladeş’te faaliyet gösteren Grameen Bank “sosyal teminata” dayalı kredi vermek suretiyle mikro kredi uygulamasının öncülüğünü yapmıştır. Banka hedeflediği kitleyi, “*teminat gösteremediği için (ticari bankalardan) kredi alamayıp kendine iş yaratamayan yoksullar*” olarak tanımlamaktadır (Djuraev, 2008: 16-17, 22).

Mikro kredinin mucidi Bangladeşli Muhammed Yunus’un projesi, cebindeki 27 doları “borç ve fakirlik içinde yaşayan” 42 kişiye kredi olarak

vermek suretiyle başlattığı bilinmektedir. Temelleri bu şekilde atılan mikro kredi uygulaması daha sonra uluslararası arenada da kendisine yer bulmuştur. İlk olarak Amerika Birleşik Devletlerinde bir zirve gerçekleştirilmiştir.

Washington'da Mikro finans sistemi içerisinde böylesine büyük bir öneme sahip proje ile ilgili olarak Microcredit Summit Campaign adlı birliğin temelleri 2-4 Şubat 1997 tarihleri arasında 137 ülkeden 2900'ün üzerinde katılımcıyla gerçekleşen Mikro kredi Zirvesi (Microcredit Summit)'nde atılmıştır. Zirvede 2005 yılına kadar dünya'daki en yoksul 100 milyon aileye ve özellikle de bu ailelerin kadın üyelerine ulaşmayı amaçlayan dokuz yıllık bir süre için bu kampanyanın oluşturulması kararlaştırılmıştır (Gökyay, 2008: 55).

2006 yılında Kanada'nın Halifax Bölgesinde toplanan mikro kredi zirvesinde 2015 yılında erişilmesi istenen iki yeni hedef belirlenmiştir (Microcredit Summit Campaign Report, 2011: 3):

1. 1990-2015 yılları arasında 100 milyon ailenin günlük satın alma gücünü 1.25 doların üstüne çıkarmak,
2. Kendi işini kurmaya yönelik ve diğer finansal hizmetler için dünyadaki 175 milyon fakir aileye, özellikle de kadınların bulunduğu fakir ailelere ulaşmak.

31 Aralık 2009 sonu itibari ile 3.589 mikro kredi kurumu tarafından 190.135.080 kişiye ulaşılmış, 128.220.051'i yoksul olmak üzere ilk kredilerini almışlardır. Bu yoksul insanların %81,7'si ya da 104.694.115'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu rapordan yola çıkılacak olunursa; aile başına beş kişi varsayıldığında, mikro kredi kurumlarının 2009 yılı sonu itibariyle ulaştığı 128,2 milyon vatandaşın aileleri ile birlikte toplamı 641,1 milyon kişiyi bulduğu öngörülmüştür (Microcredit Summit Campaign Report, 2011: 3). 2000 yılında gerçekleştirilen mikro kredi kuruluşları zirvesinde, 78 kurum yoksul müşterilerinin %67'yi temsil ettiğini söylerken, bugün 327 kurumun verilerine göre %93 oranında yani 119.490.847 yoksul müşteriye hizmet sundukları belirtilmektedir (Microcredit Summit Campaign Report, 2011: 42). Görüldüğü üzere klasik mikro finans anlayışının aksine yoksul ve girişimci vatandaş destekleyen mikro kredi'den yararlanan yoksul kişi sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Özellikle de yoksul ailelerde kadınların mikro kredi uygulamasından daha fazla yararlandıkları görülmektedir. Aşağıdaki tabloda 1999-2009 yılları arasında mikro kredi veren kurum sayısı, başvuran yoksul kişi sayısı ve yararlanan kişi sayısı verilmiştir.

Tablo 1: *Dünyada 1999-2009 Yılları Arasında Mikro Kredi Veren Kurum Sayısı, Başvuran Kişi Sayısı ve Yararlanan Kişi Sayısı*

Tarih	Kurum Sayısı	Yoksul Vatandaş Sayısı	Bildirilen Toplam Yoksul Vatandaşların Oranı	Talepte Bulunan Toplam Yoksul Vatandaş Sayısı
1999	78	9.274.385	67	13.779.87
2000	138	12.752.645	66	19.327.451
2001	211	21.771.448	81	26.878.332
2002	234	35.837.356	86	41.594.778□
2003	286	47.458.191	87	54.785.433□
2004	330	58.450.926	88	66.614.871
2005	420	64.062.221	78	81.949.036
2006	327	79.181.635	85	92.922.574
2007	284	84.916.89	80	106.584.679
2009	327	119.490.847	93	128.220.051

Kaynak: Microcredit Summit Campaign Report, 2011: 43

128.2 milyon müşteriden 104,7 milyonu yani %81,7'si kadındır. Dünya genelinde mikro kredi uygulamasının ilk yıllarında (1999 yılında) 10,3 milyon kadına ulaşılmış iken, bugün 104,7 milyon kadına ulaşılmıştır. Buda 1999 ile 2009 yılları arasında ulaşılan kadın sayısında yüzde 91,9 oranında bir artış sağlandığını göstermektedir. Bu artışı en iyi son on yıl içerisinde 94,4 milyon yoksul kadının almış olduğu mikro kredi göstermektedir.

Bölgelere göre mikro krediye kadın başvuran sayısı ve toplam başvuran sayısı aşağıdaki tabloda yer almaktadır (Microcredit Summit Campaign Report, 2011: 47).

Tablo 2: *Bölgelere Göre Mikro Krediye Kadın Başvuran Sayısı Ve Toplam Başvuran Sayısı*

Bölgeler	Rapor Bildiren Kurum Sayısı	2009 Yılında Başvuran Toplam Kişi Sayısı	2009 Yılında Başvuran Toplam Kadın Sayısı
Afrika'da Sahara Çölünün Güney Kısmı	981	6.360.861	3.935.808
Asya ve Pasifik	1723	117.178.142	82.186.663
Latin Amerika ve Karayipler	639	2.206.718	1.450.669
Ortadoğu ve Kuzey Afrika	87	1.140.999	1.492.322
Gelişmekte Olan Ülkeler Toplamı	3430	127.866.067	104.474.146
Kuzey Amerika ve Batı	91	85.750	56.651
Doğu Avrupa ve Orta Asya	68	268.234	163.318
Sanayileşmiş Ülkeler Toplamı	159	353.984	219.969
<i>Dünya Toplamı</i>	3,589	128.220.051	104.694.115

Kaynak: Microcredit Summit Campaign Report, 2011: 43

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, gelişmekte olan ülkelerde mikro krediye başvuran toplam kişi sayısı ve kadın sayısı endüstrileşmiş ülkelere oranla daha fazladır. Bu tablo dünyada bölgelerin gelişmişlik düzeyi ile paralel bir seyir izlemektedir.

Türkiye’de ise mikro kredi uygulamaları,

- Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV) (MAYA)
- Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı (TGMP)
- Toplum Gönüllüleri Vakfı (TGV) çalışmaları ile yürütülmektedir.

Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı- KEDV- tarafından Haziran 2002’de Maya adı ile Türkiye’nin ilk mikro kredi kurumu kurulmuştur. Şu an Kocaeli, İstanbul ve Sakarya Düzce’de üç Şubesi bulunan kurumun, amacı evinde, tezgâhında ya da dükkânında kendi işini yapan ya da bir iş kurmak isteyen dar gelirli kadınlara maddi destek vermektir (Gökyay, 2008: 90; Altay, 2007: 64; Dündar, 2007: 24).

Maya, bir mikro kredi kuruluşu olarak sadece kredi hizmeti vermektedir. Maya’nın sunduğu krediler ve bu kredilerin özellikleri aşağıdaki tabloda verilmiştir (Öner, 2007: 96-98).

Tablo 3: *Maya’nın Sunduğu Mikro Kredi Çeşitleri ve Özellikleri*

<i>Grup Kredisi (MayaBiz)</i>	<i>Bireysel Kredi (Maya Ben)</i>	<i>İhtiyaç Kredisi (Maya Aile)</i>
Grup kredisi, gelir getirici bir ekonomik faaliyeti olan ve bu faaliyetini geliştirmek için krediye ihtiyaç duyan bütün kadınlara verilebilmektedir. Maya’nın sunduğu kredilerin amacı, iş kurmayı veya iş geliştirmeyi desteklemek olabilmektedir. Ancak daha ziyade, mevcut işlerin geliştirilmesi amacıyla kredi verilmektedir. Yani kredi talebinde bulunan kadınların belirli bir iş tecrübelerinin olması önemlidir. Grup kredisi miktarı 100 ile 900 YTL arasında değişebilmekte olup vadeler ise, üç ile sekiz ay arasında belirlenebilmektedir.	Kasım 2003 tarihi itibarıyla bireysel kredi de sunmaya başlamıştır. Bireysel kredi de, grup kredisinde olduğu gibi iş kurma ya da geliştirmeyi desteklemeye yöneliktir. Bireysel kredi miktarı 100 ile 2.000 YTL arasında değişebilmekte ve vade 3 ile 12 ay arasında belirlenebilmektedir.	İhtiyaç kredisine, sağlık, okul giderleri, fatura ödemeleri gibi acil ihtiyaçları karşılamak amacıyla nakit paraya ihtiyacı olan ve Maya’nın üyesi olup bireysel ya da grup kredisi ödemelerini düzenli olarak yapan kadınlar başvurabilmektedir. Kredi miktarı 100 ile 500 YTL arasında değişmekte olup, vade iki ile altı ay arasında belirlenebilmektedir.

Dünya’da uygulanan en yaygın mikro kredi sistemi olarak Grameen Sistemi ülkemizde de oldukça önemli projelere imza atmaktadır. Türkiye İsrâfi Önleme Vakfı ve Grameen Bank’ın girişimleri ile Diyarbakır ve Bismil’de oluşturulan mikro kredi uygulaması, ülkemiz açısından başlangıç olmuştur (www.israf.org). 2003 yılında Diyarbakır’da pilot proje olarak uygulanmaya başlanan TGMP 2010 yılı itibarıyla 70 şubeye ulaşmıştır. TGMP kapsamında kredi çeşitleri ise şöyledir (www.tgmp.net:2010).

Tablo 4: TGMP Kredi Çeşitleri

Temel Kredi	Hayvancılık kredisi	Mikro Girişimci Kredisi	Mücadeleci Vatandaş Kredisi
Temel kredi 1 yıllık kredidir. Bütün TGMP üyeleri, aynı sistemde kalmak ve hiçbir zorluk çıkarmamak kaydıyla kredi limitlerini arttırabilirler. Bu kredi sisteminde üye, aldığı kredi tarihinden itibaren 6 ay sonra ödediği miktarı tekrar kredi olarak çekebilir. Temel kredi de üyenin gönüllü tasarruf hesabına para yatırma imkânı vardır.	Bu kredi, Mayıs ve Haziran aylarında verilmekte olup, 500-1000 TL arasındadır. Üye bu krediyi aldıktan sonra, ilk olarak 6 ay boyunca haftalık aidatlarla aldığı paranın %15'ini hizmet bedeli olarak ödemektedir. Hayvan alımı için kullandığı kredinin geriye kalan kısmını hayvanının satışından sonra ödemektedir.	TGMP; yetenekli, başarılı, çalışkan ve tecrübeli üyelerine yönelik olarak Temel Krediyeye ek olarak, "Mikro Girişimci Kredisi" adı altında farklı bir kredi programını da uygulamaktadır.	TGMP'nin sokaklarda dilenerek geçinen veya gerçekten sokaklarda yaşayan çok aşırı yoksul insanlara yönelik başlatmış olduğu kredi çeşidine "Mücadeleci Vatandaş Kredisi" denilmektedir.

Yukarıdaki tabloda yer alan kredi çeşitlerine ek olarak, "Sözleşmeli Kredi" türü de uygulanabilmektedir. Bu kredi, TGMP'den kredi alan yoksul üyelerden haftalık olarak tahsil edilen kredi geri dönüşlerinde meydana gelebilecek muhtemel zorluklara karşı düşünülen bir alternatiftir. Ayrıca bu sistem içerisinde önemli bir yere sahip ayrı bir fon türü de "Gönüllü Tasarruf Sistemi" dir. Gönüllü tasarrufun temel amacı, yoksul insanlarda tasarruf bilincinin gelişmesine katkı sağlamaktır. Üye istediği zaman tasarruf sisteminden ayrılabilen ve biriken fonunu tamamen alabilmektedir.

Son olarak Toplum Gönüllüleri Vakfı (TGV) ise, Aralık 2002'de gençlerin öncülüğünde toplumsal barış, dayanışma ve değişimi gerçekleştirme vizyonu ile yola çıkan bir sivil toplum kuruluşudur. Topluma Destek Projesi kapsamında başta kadınlar olmak üzere tüm ülkede 2,5 milyon kişiye ulaşılması hedefiyle yola çıkan TGV, proje kapsamında HSBC Bankası ile bir protokol imzalamış ve proje ilk olarak Samsun'da hayata geçirilmiştir. Toplum Gönüllüleri'nin Mikro Kredi Projesi, kredinin dağıtılması, takibi ve geri toplanması çalışmalarının gönüllü gençler tarafından yürütülmesi nedeniyle dünyadaki diğer uygulamalarından ayrılmaktadır (Gökyay,2008: 96).

Son olarak ülkemizde 22. 02. 2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6. maddesinde; 'sosyal hizmet ve yardımlar', 'yoksullara mikro kredi verilmesi', 'çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları' konuları İl Özel İdaresinin görev alanı içerisinde sayılmıştır. 5302 sayılı İl Özel İdaresi kanununda sosyal hizmetlere ilişkin asıl dikkati çeken yenilik ise mikro kredi uygulamasıdır (Altay, 2007: 65; www.israf.org). Bu yasal düzenlemeler ile hedeflenen amaç, çeşitli sebeplerle ekonomik yaşama katılamayan kadınların katılımını sağlamaktır.

Ülkemizde hem vakıflar tarafından hem de devlet tarafından desteklenen mikro kredi sistemi başta kırsal kesimlerde ve kentlerin yoksul kesimlerinin yaşadığı gecekondularında başarılı örnekleri bulunmaktadır. Özellikle Türkiye Grameen Mikro kredi Programı tarafından sistem başarılı bir şekilde yürütülmektedir. Aşağıda ülke genelinde en yaygın mikro kredi sistemi olarak TGMP'ne ilişkin sayısal verilerde bunu göstermektedir.

Tablo 5: Türkiye Geneli Mikro Kredi Kullanımına İlişkin İstatistikler 2010

Bilgiler	Yıllar			
	2010	2009	2008	2007
Şube	65	56	16	9
Personel	210	194	124	60
Üye	42.306	29.077	16.556	7397
Merkez	2.906	2.032	1.254	422
Mikro kredi kullanan sayı	40.467	28.314	15.369	6925
Dağıtılan Kredi Miktarı	74.122.621	41.175.378.50	20.008.555.50	9.580.336.00

Kaynak: www.tgmp.net, 2010 Yılı Faaliyet Raporu

B. Kadın ve Mikro Kredi

Mikro kredinin amacı, klasik yollarla kredi alamayacak yoksul ve dar gelirliler için kendi kendilerine gelir getirici faaliyetlerde bulunmaları, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlayacak sermaye ihtiyacını gidermektir. Kadınlar bu uygulamanın en çok gözlendiği kesim olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü kadının toplumdaki görece yoksulluğu ve yoksunluğu, kadınlara yönelik ya da kadınları hedef alan kalkınma stratejilerini üretmeyi gündeme taşımaktadır.

Kalkınmanın pasif paydaşları olarak görülen kadınların ülkemiz kalkınma çabaları içerisinde yetersiz varlığı, sosyal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşebilmesi adına kadınların güçlendirilmesi gerekliliğini gündeme taşımıştır. Bu çerçevede geliştirilen uygulamalardan biri olarak karşımıza çıkan mikro kredi, kadınların ekonomik faaliyetlere katılımlarını sağlama yoluyla ekonomik güçlenmeye yol açacağı ve güçlenmenin diğer boyutlarının gerçekleşmesi yönünde de önemli bir katkı sağlayacağı savunulan bir uygulamadır. Mikro kredinin kadınlara verilmesinin nedenleri, kadın yoksulluğunun yüksek seviyelerde yaşanması ve kadınların ellerindeki parayı hane halkının refahı için harcaması olasılığının daha yüksek olduğu yönündeki tespitlere dayandırılmaktadır. Ayrıca kadınların borçlarının zamanında geri ödenmesi konusunda daha duyarlı olmaları, mikro kredi hizmetinin kadınlara yönelik olmasını destekleyen bir diğer gerekçedir. Genel olarak bu temel gerekçelere ek olarak mikro kredinin hedef kitlesi olarak çoğunlukla kadınlara yönelmesinin nedenleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Baltacı, 2011:61-65; Güzel,2011:86).

1. Kadınların yoksullar arasında çok büyük oranda yer aldığı genel olarak kabul edilmesi,

2. Kadınların gelirlerinin çoğunu aileleri için harcaması. Yani kadınların gelirleri arttıkça bu gelirlerini daha çok ailenin geçimine yönlendirip, daha az ise kişisel tüketime yönelmeleri,

3. Sürdürülebilirlik temelinde kadınların geri ödeme oranlarına ve işbirliğine yatkınlıkları,

4. Kadınların finansal kaynaklara eşit erişiminin sağlanmasının bir insan hakkı olarak gerçekleştirilmesi gerekliliği görüşü,

5. Mikro kredinin kadınları güçlendirmede etkili bir araç ya da başlangıç noktası olduğudur.

Kadının yoksulluğuna karşı hayata geçirilen mikro kredi uygulamasının kadın için yarattığı sonuçlar mikro kredinin başarısı ve yaygın etkisini anlamak için önemli bir değerlendirmedir. Bu açıdan literatürde mikro krediye yönelik getirilen olumlu değerlendirmeler ve eleştirilere aşağıda yer verilmiştir.

Mikro kredinin genel olarak kadınlara sağladığı yararlar aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Djuraev, 2008:15-17)

- Kadınların kendi kendilerine gelir getirici faaliyetlerde bulunmaları, ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkı sağlayacak sermaye ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir,

- Geleneksel bankacılık sistemi tarafından kapsanmayan insanlara yönelik oluşu onların iş hayatına girmelerine yardımcı olmaktadır,

- Mikro kredinin teminat, kefalet, icra ve mahkeme süreçleri takip edilmeden verilen küçük bir sermaye oluşu, özellikle sosyal güvencesi ve teminatları olmayan kadınlar için cesaret verici bir nitelik taşıması,

- Mikro kredi vererek insanların kendi işlerini kurmalarını ve kendi ayakları üzerinde durmalarının teşvik edilmesi, karşılıksız para vermekten daha etkin ve kalıcı çözümler doğurmaktadır,

- Kendi işlerini kurmak, kendi ayakları üzerinde durmak, borçlarını ödeyebilmek yoksul insanlar için maddi zenginlikten öte sosyo-psikolojik tatmin sağlamaktadır,

- Mikro kredi ile kendi işlerini kurmalarına imkân verilen kadınlar zamanla iş tecrübesi de edinerek, eğitilmelerinde ve kişisel olarak kendilerini geliştirmelerinde de katkı sağlayabilmektedirler,

Bunlara ek olarak Arıkan ve diğerlerinin çalışmasında öne çıkan değerlendirmelere göre kadın-mikro kredi ilişkisinin kadına yönelik faydaları aşağıdaki gibidir: (Arıkan vd,2010:12)

- İşsizliği azaltıcı,
- Kırdan kente göçü önleyici,
- Üretimi, geliri ve tüketimi artırıcı etkileri vardır.

- Ekonomik faydalarının toplamı ise, işsizlikten kaynaklanan yoksulluk nedeniyle ortaya çıkan birçok toplumsal sorunun (hırsızlık, kapkaç, terör ve çetecilik gibi) azaltılmasına katkı sağlar.
- Ekonomik açıdan bağımsızlığın kazanılmasını sağlayarak, özellikle yoksul insanların aşırı faizlerle kredi veren yerel tefecilerin ve yasa dışı örgütlerin ellerine düşmelerini engelleyebilir.

Mikro kredinin kadınlar açısından sağladığı bu olumlu kazanımların yanında eleştirildiği yönleri de mevcuttur. Bu eleştiriler aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Mikro kredi uygulamalarının taşıdığı endişelerden ilki, kredilerin geri dönüş oranının düşük olması halinde mikro kredinin bankacılık sistemine zarar verebileceği, kayıt dışını artıracığı ve bu yöntemle bankalarda kara paranın aklanabileceği gelmektedir. (Arıkan vd,2010:12)
- Bunun yanında herhangi bir teminat ve güvencenin alınmaması, ödemeyenlere baskı ve yaptırımın zor olması, kredilerin geri dönmeme riskini artırıcı bir özellik taşır (Aşçı ve Demiryürek, 2008: 77).
- Yaygınlaşması için güçlü bir iletişim ve ulaşım ağına ihtiyaç duyması ki bu durumun da daha çok insan gücünü doğurması. (Aşçı ve Demiryürek, 2008: 77)
- Önceleri mikro krediden yararlananların sayısı çok yüksek oranda olmasına karşın, bazı ülkelerde düşük kredi-yüksek faiz uygulamalarıyla yoksulları ödeme güçlüğü içine itmiştir. Bu durum da mikro finans kurumlarına “küçük borç tuzakları” eleştirisine yol açmıştır (<http://infochangeindia.org>).

IV.Mikro Kredi Deneyimleri Üzerinden Bir İnceleme

A.Araştırmanın Amacı, Önemi, Yöntemi

Araştırmada mikro kredi kullanan kadınların yaşadıkları deneyimler üzerinden bir durum tespiti yapılmak istenmektedir. Bu bağlamda çalışma kadın girişimciliğini artırma ve yoksulluk sorununa çözüm getirmeyi hedefleyen bu kredi uygulamasının teorik çerçevede planlanan hedeflerine ulaşmış olup olmadığı değerlendirilmesi açısından oldukça değer sağlayıcıdır. Bu çalışma da Isparta’da mikro kredi kullanan kadınların deneyimlerini temel alan nitel bir araştırma ve bulgularına yer verilmiştir. Deneyimlerin paylaşılması yönüyle literatüre katkı sağlayacak bu çalışma, ampirik yönüyle de bölgede yapılan ilk çalışmalarındandır.

Isparta’nın 2010 yılı itibariyle merkez ve ilçeler toplamında nüfusu 448.298 olup bu nüfusun 242.472’si erkek, 205.826’sı kadındır. Araştırmada Isparta’da mikro kredi kullanan kadınların sayılarının Aralık 2011 itibariyle 497 olduğu Isparta Mikro Kredi şubesinden öğrenilmiş ve bu evreni temsilen Isparta merkezden 18, ilçelerden ise 33 kişi olmak üzere toplam 51 kadın ile gönüllük esasına dayalı görüşmeler Aralık ayı içerisinde yapılmıştır. Görüşmelerde “Demografik Bilgiler”, “Kadına Yönelik Algı”, “Mikro Krediye Yönelik Algı”

ve “Mikro Kredi Kullanımı Sonrası Kadına Yönelik Algı” başlıklarından oluşan dört bölüm ve toplam 21 sorunun yer aldığı soru formları kullanılmıştır. Görüşmelerde her bir katılımcının değerlendirmesi not edilerek, elde edilen bu değerlendirmeler söz konusu başlıklar bağlamında tasnif edilmeye çalışılmıştır. Bu tasnifte içerik analizi yapılmış ve katılımcıların anlatımlarında öne çıkan ve tekrarlanan ifadeleri saptanarak tablolar/kategoriler halinde sunulmuştur.

B.Araştırmanın Bulguları

Araştırma Alanına İlişkin Mevcut Bilgiler

Mikro kredinin ülkemizde uygulanmaya başlaması 2003 yılı olup bu hareketin Isparta’da başlangıcı ise 2009 yılıdır. 12.04.2009 tarihinde Isparta İl Özel İdaresi ve Türkiye İsrâfi Önleme Vakfı arasında mikro kredi protokolü imzalanmış ve İl Özel İdaresinin 150.000 TL’lik ödeneği ile mikro kredi proje uygulaması Isparta’da resmi olarak başlamıştır. Isparta mikro kredi şubesinden alınan bilgiler doğrultusunda kredi kullanan 497 kadın olduğu saptanmıştır. Kredi kullanan kadınların kredileri hangi işler için kullandıkları aşağıda kategorize edilmiştir.¹

1. Hammaddeyi alıp gıda ürünü haline getirip pazarda satışı => 8 kişi
2. Hammaddeyi alıp ev tekstili-çeyiz ürünü haline getirip satışı => 123 kişi
3. Tarım ve zirai faaliyetler => 4 kişi
4. Hayvancılık faaliyetleri => 84 kişi
5. Mal alıp dükkânda satış => 233 kişi
6. Makine alımı => 1 kişi
7. Mal alıp pazarda satış => 44 kişi

3.2.2.Bulgular

Katılımcıların demografik bilgileri merkez ve ilçe ayrımında aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Devamı)

Yaş	Medeni Durum	Çocuk Sayısı
1. 18–25	1. Evli	Yok
Merkez:1	Merkez:15	Merkez:1
İlçe:4	İlçe: 30	İlçe:1
2. 26–35	2. Bekâr	1. 1 çocuk
Merkez:6	Merkez:1	Merkez:5
İlçe:11	İlçe: -	İlçe:3
3. 36–45	3. Boşanmış/Kayıp	2. 2 çocuk
Merkez:6	Merkez:2	Merkez:7
İlçe: 9	İlçe: 3	İlçe:19

¹ 497 kredi kullanıcısı ve kullanılan iş bilgileri Mikro Kredi Isparta Şubesinden Aralık ayı içerisinde alınmış olup yukarıdaki tasnif yapılan işlerin benzerliğine bakılarak yapılmıştır.

Tablo 6: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Devamı)

4. 46 + Merkez:5 İlçe: 9	Gelir	3. 3 çocuk Merkez:5 İlçe:5
Eğitim	1.0 – 600 Merkez:3 İlçe:7	4. 4+ çocuk Merkez:- İlçe:5
1.okuma - yazma bilmiyor Merkez:- İlçe:4	2. 601 – 1000 Merkez:7 İlçe:21	
2.okuma yazma biliyor Merkez:1 İlçe:-	3.1001 – 1500 Merkez:5 İlçe:3	
3. ilkokul mezunu Merkez:6 İlçe:21	3. 1501 – 2000 Merkez:3 İlçe:1	
4. ortaokul mezunu Merkez:4 İlçe:2	4. 2001 – 3000 Merkez: -- İlçe:1	
5. lise mezunu Merkez:7 İlçe:5	Sosyal Güvence	
6. Üniversite mezunu Merkez:- İlçe:1	Var Merkez:18 İlçe:28	
Eş Mesleği	Yok Merkez:- İlçe:5	
1.memur Merkez:1 İlçe:-	Eş Seçimi	
2.işçi Merkez:4 İlçe:10	Aile Merkez:5 İlçe:17	
3.çiftçi Merkez:- İlçe:-	Kendi seçim Merkez:13 İlçe:16	
4.işsiz Merkez:- İlçe:3	Evlenme Yaşı	

Tablo 6: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Devamı)

5. esnaf	1.15-17
Merkez:3	Merkez:2
İlçe:3	İlçe:11
6. emekli	2. 18-20
Merkez:5	Merkez:6
İlçe:5	İlçe:11
7. serbest meslek	3. 21-23
Merkez:-	Merkez:4
İlçe:-	İlçe:7
8. diğer	4. 24+
Merkez:5	Merkez:5
İlçe:12	İlçe:4

Yaş açısından katılımcılarımız her grupta temsil edilebilmiş, medeni durum açısından genel eğilim evli ve çoğunlukla 2 çocuklu, eğitim açısından her iki alanda da lise altı eğitim düzeyi, özellikle de ilköğretim seviyesinde eğitime rastlanmıştır. Yine bulgulara, gelir durumunun genel olarak 600-1000 TL aralığında olduğu, sosyal güvencenin olduğu, evlenmede eş seçimlerinin özellikle merkezde kendi istekleri ile gerçekleştiği (ilçelerde de bu tercih gözlenmiş ama ailenin tercihinin daha baskın olduğu görülmektedir) ve evlenme yaşının da 18 altında daha çok ilçelerde, merkezde ise 18-24 yaş aralıklarında seyrettiği gözlenmiştir.

Kadına Yönelik Algı;

Bu başlık altında katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiş ve bireysel olarak yapılan her bir görüşmede değerlendirmeleri not edilmiştir. Söz konusu sorularla katılımcıların kadının rolleri ve çalışması konusunda algıları tespit edilmek istenmiştir.

Bu değerlendirmeler toplamında ortaya çıkan ifadeler merkez ve ilçe ayrımına göre aşağıdaki gibi kategorize edilmiştir.

1. SORU: Kadının aile içindeki asli görevleri nelerdir?

2. SORU: Kadının çalışmasına ilişkin düşünceleriniz nelerdir?

3. SORU: Kadının çalışmasının aile içindeki durumuna etkileri nelerdir?

Tablo 7: Katılımcıların "Kadına Yönelik Algı" Değerlendirmeleri (Devamı)

Sorular	Katılımcıların İfadelerinden Öne Çıkan Genel Başlıklar	
	Merkez	İlçe
1. SORU	<p>1. Manevi Roller</p> <p>-Annelik</p> <p>-Eş ve evsel sorumluluklar</p> <p>2. Maddi Roller</p> <p>-Çalışan Kadın</p>	<p>1. Anne</p> <p>2. Eş</p> <p>3. Ev Kadını</p> <p>4. Çalışan kadın</p>

Tablo 7: Katılımcıların "Kadına Yönelik Algı" Değerlendirmeleri (Devamı)

2. SORU	1. Annelik sorumluluğu gereği bağımlı bakımı dönemi hariç kadın kesinlikle çalışmalıdır. 2. Ekonomik özgürlük sağlamak için kadın çalışmalı. 3. Ekonomik güç olarak evin geçimine katkı sağlamak için kadın çalışmalı.	1. Ekonomik bir gereksinim halinde çalışmalı. 2. Kadın ücretsiz aile işçisi (zaten ev-tarla vb çalışıyor.) 3. Ücretli olarak evin dışında çalışması sosyo-kültürel yapıya aykırı.
3. SORU	1. Sosyal Katkı -Söz hakkı -Kararlara katılma hakkı 2. Psikolojik Katkı -Eşine karşı güçlü olabilme 3. Ekonomik Katkı -Ekonomik değer yaratma -Evin geçimine destek	1. Ekonomik katkı -Evin geçimine destek 2. Psikolojik katkı -Değerli-önemli bir varlık hissi

Katılımcıların yukarıda tasnifi yapılan öne çıkan değerlendirmelerinde kadını konumlandırmalarında en önemli belirleyicinin yerleşim yeri olduğu göze çarpmaktadır. Kadınlar kırsal-kent yaşam alanlarına göre doğal olarak şekillenmekte ve gelişebilmektedirler. Araştırma evreninin ilçeleri kapsayan kısmında kadının "geleneksel" olarak tanımlanması ve sorumluluk atıflarının da buna göre yapıldığı öne çıkmaktadır. Merkezde yaşayan kadınların ise daha "modern" bir kadın tanımlaması yaptıkları ve sorumluluk düzeyinde de çalışan kadın algısını öne çıkardıkları görülmektedir. Dikkati çeken önemli bir değerlendirme kırsal alanda yaşayan kadınlar, kadının ücretli bir işte, ev dışında çalışmasını öncelikle yörenin geleneksel değerlerine aykırı buldukları için, ikinci olarak da kadının dışarıda çalışmak suretiyle ekonomik bir güç olmasının aile içinde erkekle bir otorite çatışmasına dönüşebileceği gerekçesine dayalı olarak onaylamadıklarını ifade etmiş olmalarıdır.

Kadınlar için her iki kesimde de "annelik rolü" tüm rollerin üstünde ve birincil olarak tanımlanmıştır. Bu sonuç doğal olup, kadına ilişkin tüm çalışmalarda genel olarak gözlenen bir durumdur. Kadının çalışmasına ilişkin son değerlendirme olan kadına katkıları açısından yapılan değerlendirmelerde, çalışmanın (ekonomik bir değer yaratmanın) kadınlara sosyal, ekonomik ve psikolojik katkılar sağladığı her iki kesimde de benzer değerlendirmelerle paylaşılmıştır.

Mikro Krediye Yönelik Algı;

Bu başlık altında katılımcılara 4 soru yöneltilmiştir. Bu sorular ile katılımcıların mikro kredi deneyimleri, memnun olup olmadıkları tespit edilmek istenmiştir.

1. SORU: Mikro Kredi hakkında nereden bilgi sahibi oldunuz?

2. SORU: Hangi iş için Mikro Kredi kullandınız?
 3. SORU: Geri ödemelerde sıkıntı yaşıyor musunuz?
 4.SORU: Yakın çevrenizle Mikro Kredi deneyiminizi paylaştınız mı?
 Bunlar arasından Mikro Krediye başvuran-alan oldu mu?

Tablo 8: Katılımcıların Mikro Krediye İlişkin Değerlendirmeleri

Sorular	Katılımcıların İfadelerinden Öne Çıkan Genel Başlıklar	
	Merkez	İlçe
1. SORU	1.Arkadaş-Üyelerden 2.Kamusal yetkililerden 3. Bireysel araştırma	1.Mikro kredi kurum tanıtım toplantıları 2.Arkadaş-Üyeler
2. SORU	1. Mal-Malzeme alımı 2. Makine alımı	1.Hayvancılık 2.El işi 3. Mal-Malzeme Alımı
3. SORU	1.Hayır	1. Hayır
4.SORU	1.Evet, yeni üyeler kazandırdım.	1.Evet, yeni üyeler kazandırdım.

Katılımcıların mikro kredi deneyimleri genel olarak olumludur. Bu fonlama süreci ilk olarak mikro kredinin tanıtım toplantıları ile başlamış ve kadınlar kredi almaları yönünde cesaretlendirilmişlerdir. Zamanla bu deneyimi edinenler yaptıklarını ve kazanımlarını komşu, akraba ve arkadaşları ile paylaşarak mikro kredinin yayılmasına destek olmuşlardır. Yukarıda da görüldüğü üzere kredi kullanan kadınlar mikro kredi bilgisine erişimlerini genel olarak benzer şekilde olduğunu ifade etmişlerdir. Mikro kredi küçük ölçekli bir fonlama olduğu için kullanıldığı alanlarda daha çok mal ve malzeme alımı biçimindedir. Yani kadınlar el işi yapıp satmak, perde dikmek ve satmak, ekmek yapıp satmak ve hayvan alıp besleyerek ürünlerini satmak amaçları ile bu kredileri kullanmaktadırlar.

Krediye ilişkin katılımcıların belirttiği önemli bir olumlu algı da, fonlama biçiminin klasik bankacılık sisteminden farklı olmasının (kredi geri ödemelerinde söz konusu süre içine faizin olmayışı) dini olarak da yapılabilir görülmesini sağlamasıdır. Bu anlamda özellikle geleneksel-dinsel öğretilerin kırsal yerleşim alanlarında hissedilir ağırlığı bu konuda da gözlemlenmiştir.

Kredinin geri ödemesi sıkıntı yaratmamakla beraber, geri ödemelerin toplanma biçiminin haftalık ve grup üyesi/başkanın belirlediği bir yerde (ki bu genellikle ev olmakta) toplanılmak zorunluluğu, özellikle 46 haftalık bir süreyi kapsayan bir ödeme planı için düzenli katılım zorunluluğu, kadınlar açısından sıkıntılı olabilmektedir. Bu eleştirinin dışında mikro kredi kullanım, değer yaratma ve geri ödeme açısından araştırma evreninde olumsuz değerlendirmelere rastlanmamıştır.

Mikro Kredi Kullanım Sonrası Kadına Yönelik Algı

Bu başlık altında da katılımcılara 4 soru yöneltilerek, kredi kullanımının hayatlarında nasıl bir etkiye yol açtığı tespit edilmek istenmiştir.

1. SORU: Mikro Kredi aldıktan sonra kendinizi " çalışan kadın " olarak görüyor musunuz?

2. SORU: Kredi kullanımından sonra aile içi rollerinizde değişim oldu mu?

3. SORU: Eşinizin kredi kullanımına yaklaşımı nasıldı? Kredi kullanımıyla size olan davranışları değişti mi? Ne yönde değişti?

4. SORU: Aileniz ve yakın çevrenizden mikro kredi kullanımınız konusunda olumlu/olumsuz destek/tepki gördünüz mü?

Tablo 9: Katılımcıların Mikro Kredi Kullanımı Sonrası Kadına Yönelik Değerlendirmeleri

Sorular	Katılımcıların İfadelerinden Öne Çıkan Genel Başlıklar	
	Merkez	İlçe
1. SORU	<i>Olumlu Edinimler</i> 1.Özgüven kazanımı 2.Eşe olan ekonomik bağımlılığın azalması 3.Evin geçimine katkı 4. Önceden çalışanlar için iş büyütme (İşyerini genişletme-2. makine alımı)	<i>Olumlu Edinimler</i> 1.Özgüven kazanımı 2.Eşe olan ekonomik bağımlılığın azalması 3.Evin geçimine katkı 4. Önceden çalışanlar için iş büyütme (Hayvan-daha fazla ya da çeşitli tarım malzemesi alımı)
2. SORU	<i>Sosyal Statüde Gelişim</i> 1. Aile içinde önemsenme 2. Saygı görme 3. Fikir beyanı 4. Kararlara katılım <i>Ekonomik Statüde Değişim</i> 1.Evin geçiminde paydaş	<i>Ekonomik Statüde Değişim</i> 1.Evin geçiminde paydaş <i>Sosyal Statüde Gelişim</i> 1.Aile içinde önemsenme 2.Fikir beyanı
3. SORU	<i>Olumlu yaklaşım</i> <i>Pozitif Dönüşüm</i> 1.Saygı artışı 2.Ekonomik güç olarak algılama	<i>Olumlu yaklaşım</i> <i>Pozitif Dönüşüm</i> 1.Evin geçiminde katkı sağlayan paydaş algısı
4.SORU	Hayır	Hayır

Katılımcıların mikro kredi kullanımı ile hayatlarında çok büyük olmasa da çeşitli açılardan dönüşümler yaşadıkları bir gerçektir. Özellikle önceden ekonomik olarak herhangi bir geliri olmayan kadınların ekonomik bir değer yaratmaları, öncelikle eşlerine olan ekonomik bağımlılıklarını bireysel ve çocuklarının ihtiyaçlarını temin noktasında kısmi olarak azaltmıştır. Ayrıca evin

geçimine katkı sağlama sorumluluğu kazanmaları, hem mikro kredinin ekonomik hedeflerinden kadını üretken bir ekonomik aktör yapma konusunda desteklemiş, hem de sosyal misyonu olarak kadının sosyal konumuna katkı sağlamıştır. Daha çok yaygın etkisini kadının psikolojik anlamda güven kazanmasında gösteren mikro kredi uygulaması, özellikle geleneksel değerlerin hâkim ve baskın olduğu kırsal alanlarda, kadının aile içinde bir güç olmasında araştırma evreni kapsamında çok büyük kazanımlar sağlamamıştır.

Katılımcıların mikro krediye ilişkin tutumlarının olumlu olması ve bu deneyimlerini paylaşması zaman içerisinde kredi kullanan sayısını arttıracaktır. mikro kredi kullanımı yapısı itibarıyla kullanım amacına ve ilk ya da tekrar kullanıma göre kademeli olarak artan bir fonlama biçimidir. Bu nedenle, kullanıcıların ekonomik açıdan daha doyurucu kazanımları için bu fonlama içinde kalmaları gerekmektedir.

Isparta evreninde kullanıcı boyutu ile yürütülen bu çalışma, mevcut durumu tespit etmek ve kalkınma ve kadın girişimciliği için bir temel oluşturan bu uygulamanın deneyimlerinden yola çıkarak öneriler geliştirmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda da literatüre katkı sağlamak adına, konunun sosyo-ekonomik yapı üzerindeki etkilerinin anlaşılması için özellikle saha çalışmalarını içeren araştırmaların yaygınlaştırılması gerekmektedir.

V.Sonuç Ve Öneriler

Yoksulluk, kadın yoksulluğu ve bu yoksulluğu giderici araçlar-mikro kredi üzerinde yoğunlaşılacak çalışmanın literatür değerlendirmelerinin ışığında, özellikle kırsal kesim tasarruflarının bir şekilde finansman sistemine dâhil edilebilmesi için mikro kredi uygulamalarının yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı söylenebilir. Kırsal kesimin tasarruf alışkanlıklarının değiştirilmesi son derece zordur. Ancak bu alanda çaba göstermek ve mevcut kısıtlı imkânlarını daha verimli alanlarda değerlendirmeleri için özellikle kırsal kadınlara yol göstermek ülke ekonomisi için faydalı olacaktır. Türkiye’de daha çok hibe şeklindeki yardımlarla desteklenen kırsal kesimin mikro kredi uygulamasına alışması ve bu uygulamanın yaygınlaşması için kredi uygulamalarından önce mutlaka gerekli eğitim ile teknik yardım sağlanmalı ve kırsal kesime hibe yerine bu tip uygulamaların kendileri için daha kalıcı ve yararlı olacağı anlatılmalıdır.

Isparta evreninde mikro kredi kullanımı konusunda kadınların deneyimlerinden yola çıkarak ortaya koyabileceğimiz sonuçlar ve öneriler şu şekildedir.

- Mikro kredinin üç yıllık geçmişiyle henüz yaygın bir kullanım haline gelmediği söylenebilir.
- Kredi kullanımı kadınların hayatlarında ekonomik açıdan çok büyük dönüşümler yaratmasa da; sosyal yönü ile dayanışma, birlikte hareket edebilme, özgüven kazanma gibi sosyo-psikolojik destek sağladığı görülmüştür.

- İlk kez kredi kullanan kadınlar sonraki kullanımlarında daha bilinçli, özgüvenli ve cesaretli davranabilmekteler. Bu nedenle mikro krediden beklenen faydaların alınabilmesi için kredi kullanımının tekrarlanması hem ileriki aşamada “girişimci kimlik” kazanımlarında hem de ekonomik olarak daha yüksek kazanımlar sağlamalarında yardımcı olacaktır.
- Kredi kullanımının kadınların hem kadın olarak kendilerini algılamaları hem de “çalışan kadın kimliği” kazanımlarında etkisi ise, yerleşim yerine göre değişim göstermektedir. Bunun için de özellikle kırsal kesimde yaşayan kadınlar için bu fonlama sisteminin kadınların eğitimlerinde de önemli bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Eğitim açısından genellikle ilkokul mezuniyeti ya da daha altında olan bu kesimin kadınlarına, kadının toplumsal yapıdaki rolleri, siyasal ve hukuksal hakları ve ekonomik bir değer yaratabilmeleri üzerine kısa eğitimlerin verilmesi önemli bir katkı sağlayacaktır. Böylece, kadının kalkınması, girişimci kültür kazanımları ve bunların toplamında yoksullukla mücadele konusunda önemli bir proje olan mikro kredi uygulamasının toplumsal nitelikli yönünün tamamlanması adına önem arz etmektedir. Bu yönüyle gerek merkez-yerel yönetim gerekse sivil toplum kuruluşlarının bu konuda destek vermeleri, bu projenin yaygın etkisinin artmasını sağlayacaktır.
- Araştırmada mikro kredi kullanımı konusunda katılımcıların ortak eleştirisi, geri ödemelerin ve iş kontrollerinin haftalık toplantılar yoluyla sağlanma biçimine olmuştur. 46 haftalık geri ödeme planının olduğu bu fonlamada her hafta toplanılma zorunluluğu, hem düzenli olarak haftanın belirlenmiş aynı gününde ev ve sorumluluklarını bırakarak toplantı yerine gitme/gidebilme açısından, hem de almış olduğu kredinin haftalık taksitini ödeme açısından (ki ürününü satamamış, pazara gidememiş ise nakit sıkıntısı içine girmekteler) kadınları zorlamaktadır. Bunun için toplantıların daha uzun aralıklarda yapılması öngörülmektedir. Mikro kredi deneyiminin ülkemizdeki başlangıç yeri olana Diyarbakır’da benzer talepler üzerine aylık toplantı düzenine geçildiği ancak bu süre içinde hem taksit toplamının hem de denetim yapılmasının oldukça zorlandığı mikro kredinin Isparta yetkilileri tarafından belirtilmiştir. Bu açıdan çok kısa olan haftalık çok uzun olan aylık toplantılar yerine ayda iki kez toplanılması bir çözüm önerisi olarak düşünülebilir.
- Mikro kredi’den yararlanan kadınlar tasarruf fonundan istedikleri zaman ayrılabilen ve ödemiş oldukları fon ücretinin tamamını geri almaktadırlar. Bu da mikro kredi sisteminin adil işlediğini göstermekte ve kadınlar için az da olsa birikim yapma imkânı sağlamaktadır.

- Kırsal kesimde kadınlar için var olan anlayışın değişmesinde mikro kredi yukarıda önerilen değişimlerle birlikte uygun ve etkili bir araç haline gelebilir. Mikro kredi yoluyla kırsal kadınların ekonomik olarak kalkınması sağlanırken, sosyal açıdan da önemli yol haritaları oluşturulabilecektir.
- Mikro kredi finans sistemi teminat istememe noktasında bankacılık sisteminden ayrılrsa da; hangi tür ve hangi miktarda olursa olsun alınan kredi miktarının geri ödenmesi sırasında %15 oranında hizmet bedelinin alınmıyor olması, mikro kredi sisteminin bankacılık sistemi ile karşılaştırılmasında bir paradoks yaratmaktadır.

Gelecek yüzyıllara farklı bir görünümle girmeye çabalayan Türkiye’de kırsal kesimde gerçek anlamda kendilerine güvenen, kendileri ve ailelerinin geleceği konusunda karar verebilen ve bu kararları uygulamayı başarabilen kadınların çoğalması son derece önemlidir.

Kaynaklar

23. IS. Türkiye Raporu, Yoksulluğun Önlenmesinde Mikro Kredi Uygulamaları ve Türkiye, [http://www.comcec.org/EN/belge/arsiv/pdf/TURKEY%202307%20CR\(1\)TR.pdf](http://www.comcec.org/EN/belge/arsiv/pdf/TURKEY%202307%20CR(1)TR.pdf), E.T. 03.07.2010.
- Altay, Asuman (2007), Küreselleşen Yoksulluk Olgusunun Önlenmesinde Mikrofinansman Yaklaşımı, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt: 44 Sayı:510, S. 57-67.
- Arıkan Gülay, S. Elçin Korkut Ve Cem Uluoğlakçı (2010), Kadın Yoksulluğu Ve Mikrokredi Uygulaması: Ankara Örneği, Uluslar Arası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu Deneyimler Ve Yeni Fikirler, İstanbul.
- Armendariz, Beatriz (2005), The Economics Of Microfinance. Cambridge, Mass: The Mit Press.
- Aşçı, Zeynep Ve Kürşat Demiryürek (2008), Kırsal Yoksullukla Mücadelede Yeni Adım: Mikro Kredi, Hr.Ü.Z.F. Dergisi, 12 (4), S. 73-79.
- Bajaj, Vikas (2011), Microlenders, Honored With Nobel, Are Struggling, [Http://www.nytimes.com/2011/01/06/Business/Global/06micro.Htl](http://www.nytimes.com/2011/01/06/Business/Global/06micro.Htl).
- Bateman, Milford (2010), Why Doesn't Microfinance Work?, Zed Books June.
- Beşinci, Murat (2005), Mikro Kredi İle Yoksulluğa Son, [Http://www.merakmerkezi.com/Basel/Makale2.Htm](http://www.merakmerkezi.com/Basel/Makale2.Htm), E.T. 02.07.2010.
- Beşinci, Murat (2007), Mikrokredi İle Yoksulluğa Son, Ekonomist Dergisi, [Http://www.e-konomist.net/Mikro-Kredi-İle-Yoksulluga-Son/](http://www.e-konomist.net/Mikro-Kredi-İle-Yoksulluga-Son/), E.T. 03.07.2010.
- Bıdanı, Banu, Gayrav Datt, Jean Olson Lanjouw Ve Peter Lanjouw (2001), Specifying Poverty Lines: How And Why?, Asia And Pacific Forum On Poverty: Reforming Policies And Institutions For Poverty

- Reduction. A Forum Held At The Asian Development Bank, Manila, S.5-9.
- Buğra, Ayşe Ve Tolga Sınmazdemir (2002), Yoksullukla Mücadelede İnsani Ve Etkin Bir Yöntem: Nakit Gelir Desteği, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu Araştırma Raporu, İstanbul.
- Çolak Ö. Faruk Ve Kılıç Cem (2001), Yeni Sanayileşen Bölgelerde Kadın İşgücü Arzı: Şanlıurfa Örneği, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Yayın No: 214.
- Djuraev, Nurjan (2008), Mikro Kredi Sistemi Ve Kırgızistan, Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Dixon, John And David Macarov, Poverty “A Persistent Global Reality”, New York, Usa
- Dumanlı, Recep (1995), Yoksullukla Mücadelede Yeni Ve Etkin Bir Sistemin Kurulmasında Düzenleme Yapılması Gereği, Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara.
- Dündar, Seher Ozan (2007), Mikro Finansman, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü, Ankara, S. 3, E.T. 03.07.2010.
- Farrell Helen Ve Caitlin Aherne (2003), Women And Poverty, National Women’s Council Of Ireland, Nwci Factsheet No. 2, (Çevrimiçi), www.nwci.ie/Documents/Wompoverty.Doc, 2003, S. 1. Aktaran: M. Öztürk Ve B. Işıl Çetin, Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluk Ve Kadınlar, Journal Of Yasar, No 16, 2009.
- Gökyay, Çağatay (2008), Türkiye’de Mikro Kredi Uygulamaları Ve İstihdama Yansımaları, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Iceland, John (2006), Poverty In America, University Of California Press Berkeley And Los Angeles, Usa.
- İlkkaracan, İpek (1998), Kentli Kadınlar Ve Çalışma Yaşamı, 75 Yılda Kadınlar Ve Erkekler, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kocacık Faruk Ve Gökaya Veda B., “Türkiye’de Çalışan Kadınlar Ve Sorunları”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, C: 6.
- Koray Meryem, Demirbilek Sevda, Demirbilek Tunç (1999) (Proje Araştırmacıları), Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları Ve Geleceği, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Öner, Emine (2007), Mikrofinans Sistemi Ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Finansman Bilim Dalı, Ankara.
- Ören, Kenan (2011), Sosyal Politika, Pelikan Yayınları, Ankara.

- Özakçaoğlu, M. Bilge (2009), Türkiye’de Ve Dünya’da Yoksullukla Mücadele Politikaları, [Http://Mehmetbilgeozakcaoglu.Blogcu.Com/Turkiye-De-Ve-Dunya-Da-Yoksullukla-Mucadele-Politika/6125045](http://Mehmetbilgeozakcaoglu.Blogcu.Com/Turkiye-De-Ve-Dunya-Da-Yoksullukla-Mucadele-Politika/6125045),E.T. 03.07.2010
- Öztürk, Şinasi, Kırsal Yoksulluk Ve Neo - Liberal Ekonomik Politikaları, [Http://Www.Sosyalarastirmalar.Com/Cilt1/Sayi5/Sayi5pdf/Ozturk_Sinasi.Pdf](http://Www.Sosyalarastirmalar.Com/Cilt1/Sayi5/Sayi5pdf/Ozturk_Sinasi.Pdf).
- Parasız, İlker (1996), Makro Ekonomi Teori Ve Politika, 6.Baskı, Ezgi Yayınevi, Bursa.
- Poverty(Sociology).Britannica.Com.
[Http://Www.Britannica.Com/Ebchecked/Topic/473136/Poverty](http://Www.Britannica.Com/Ebchecked/Topic/473136/Poverty). Retrieved 2010.
- ŞENER, Ülker (2009), Kadın Yoksulluğu, TEPAV,, s.3-4.
- TOWNSEND, Peter (2010), The meaning of poverty, The British Journal of Sociology, Vol., 61, Issue Supplement s1, January 2010, London, p.p.85-102.
- Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi Bilgi Notu, Türkiye İsrâfi Önleme Vakfı.
<http://infochangeindia.org/micro-credit/news/mfis-lay-small-debt-trap-in-andhra.html>.
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Muhammed_Yunus
<http://www.israf.org/pdf/Turkiyegrameenmikrokrediprojesibilginotu.pdf>
<http://www.israf.org/pdf/mikrokredi.pdf>
<http://www.milas.bel.tr/basindamilas.php?id=2350&k1=0>
<http://www.tgmp.net>, 2010 Yılı Faaliyet Raporu.